18.5.2021

Creative Finlandin kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle

Asiat: VNS 3/2020 vp Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa sekä VNS 1/ 2021 vp Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko.

Luovat alat ja luova osaaminen tukevat laajasti Agenda2030 tavoitteita. Tässä lausunnossa Creative Finland käsittelee asiaa luovien alojen ja luovan osaamisen laaja-alaisen hyödyntämisen näkökulmasta yritystoiminnassa eri toimialoilla ja organisaatioissa, kasvuklustereissa ja ekosysteemeissä kestävän kasvun saavuttamiseksi.

Creative Finland kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle koskien toimintaohjelmaa Agenda 2030 sekä koulutuspoliittista selontekoa.

Luova osaaminen on kestävän kehittämisen ytimessä

Kestävässä kehityksessä on kyse pitkän aikavälin ratkaisuista ja ajattelumallista, jossa kyetään laaja-alaisesti hahmottamaan asioiden syy- ja seuraussuhteet. Kestävään uudistumiseen tarvitaan näkökulmia ja osaamista, jota luovilla osaajilla erityisesti on: innovaatio- ja muutoskykyä, yhteistyö- ja verkostokykyä, kokeilukykyä ja kykyä tehdä uusia tulkintoja. Kyse on välttämättömästä osaamisesta, joka auttaa yrityksiä ja koko yhteiskuntaa luomaan uutta merkityksellistä arvoa.

Nyt jos koskaan on tarpeen luoda uusia yhteistyön muotoja ja otettava luovien alojen osaajat osaksi yhteiskunnan rakentamista ja ongelmien ratkaisemista.

Luoville aloille ja luovalle osaamiselle tyypillistä on, että niiden avulla luodaan totutuista tavoista ja kaavoista poikkeavia sisältöjä, konsepteja ja liiketoimintamalleja, joita tarvitaan uudistumiseen ja kestäviin ratkaisuihin. Luova osaaminen, kuten palvelumuotoilu, brändäys, merkityksellisyys, yhteisöllisyys, yrityskulttuurin kehittäminen, innovointi, vuorovaikutus- ja viestintäosaaminen ja innovointi ovat yhä keskeisempiä osaamisia, joita tarvitaan eri organisaatioissa, eri toimialoilla, kasvuklustereissa ja ekosysteemeissä.

Suomessa on lahjakas, suuri joukko luovan osaamisen ammattilaisia käytettävissä kehittämistyöhön ja uuden arvon luontiin niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. **Luovaa osaamista on, mutta riittäviä tekoja ja panostuksia sen hyödyntämiseksi puuttuu.**

Uusi arvonluonti

Yritykset pyrkivät luomaan asiakkailleen, kumppaneilleen, sijoittajilleen ja työntekijöilleen enemmän ja parempia syitä osallistua yrityksen toimintaan. Avarakatseiset ja uudistuvat yritykset ottavat lähestymistavakseen yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemisen. Luovalla osaamisella on merkittävä rooli yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemisessa ja kestävän yhteiskunnan rakentamisessa.

Elämyksellisyyteen, vaikuttamiseen, visualisointiin ja merkityksellisyyteen liittyvä osaaminen on merkittävässä roolissa läpi kaikkien toimialojen. Jotta yritykset tai muut organisaatiot pärjäävät kasvavassa arvonluonnin kilpailussa, on niiden osattava hyödyntää esimerkiksi visuaalista suunnittelua, tila- tai äänisuunnittelua, tarinankerrontaa, palvelumuotoilua tai taidetaustaisia kehittämismenetelmiä.

Yhä suurempi osa taloudesta liittyy aineettomuuteen, kuten palveluihin, T&K-toimintaan ja brändeihin. Taloudelliset arvot kiinnittyvät entistä enemmän eettisiin arvoihin ja globaaleihin megatrendeihin, kuten digitalisoitumiseen, elämyksellisyyteen, vastuullisuuteen ja kestävään kehitykseen. Nämä trendit ovat yhteydessä toisiinsa ja tarjoavat mahdollisuuksia luovan osaamisen ja aineettoman arvon hyödyntämiselle paitsi liiketoiminnassa myös laajemmin yhteiskunnassa.

Luovien alojen osaajille on ominaista yhteiskehittäminen, monialainen ja verkostomainen työskentely. Luovat alat ja kulttuuriala ovat tärkeitä suunnannäyttäjiä kestävien toimintatapojen luomisessa ja käyttöönotossa.

Kuten *Luovan talouden tiekartassa* mainitaan (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 48/2020), tuotteeseen tai palveluun liittyvä aineeton arvo sekä erityisesti asiakkaan kokema arvo ovat merkittäviä lisäarvon tuottajia. Uusi arvonluonti tarkoittaa sellaista lisäarvoa, joka tuotteessa tai palvelussa tuottaa asiakkaalle jotain erityistä ja merkityksellistä, ja jotain sellaista, jonka synnyttämisessä on hyödynnetty oivallusta, luovuutta tai vaikka kulttuuriperintöä. Uusi arvonluonti korostaa asiakkaan kokemusta ja arvoja: elämän laatu ja merkityksellisyys, yksilön kokema hyvinvointi tai arjen toimivuus ovat tekijöitä, joista olemme valmiita maksamaan hiukan enemmän.

Luovan talouden tiekartassa korostetaan, että **aineeton arvonluonti on yrityksille merkittävä keino kilpailukyvyn edistämiseksi, mutta kaikkia sen luomia mahdollisuuksia ei ole vielä riittävästi hyödynnetty.** Rajalliset resurssit kuitenkin rajoittavat sitä, miten voimme tyydyttää tarpeitamme. Niinpä joudumme pohtimaan puhtaan veden tai ilman riittävyyttä, ympäristön jätekuorman kantokykyä, elintarviketuotantoa tai muita raaka-aineita. Aika ja aivokapasiteetti ovat rajallisia, ja ihmisen hyvinvointi ja terveys ovat entistä laajempia käsitteittä. Näin ollen arvovalinnoilla on yhä keskeisempi merkitys myös yritysten taloudelliselle menestykselle.

Ekosysteemeistä ja verkostoista uutta kestävää kasvua

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisussa *Innovaatiopolitiikan lähtökohdat* todetaan, että Suomesta puuttuvat tällä hetkellä systemaattiset tavat ja välineet edistää pitkäjänteisesti tutkimuksen ja elinkeinoelämän strategisia kumppanuuksia ja eri toimijoita kokoavia ekosysteemejä (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:18).

Creative Finland on jo pitkään korostanut, että luovien alojen osaajille on avattava paremmin mahdollisuuksia toimia kasvuekosysteemeissä, sillä heillä on merkittävä rooli yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemisessa ja kestävän yhteiskunnan rakentamisessa. Olemme korostaneet, että Suomessa pitää vahvistaa monialaisten ekosysteemien kehittymistä: **tarvitsemme strategisen, tavoitteellisen suunnitelman siitä, miten luovat alat vahvistavat ja monipuolistavat elinkeinorakennetta ja taloutta, miten luova osaaminen integroituu kasvuekosysteemeihin sekä menetelmät pitkäjänteiselle asian toteutukselle.** Luova osaaminen avaa mahdollisuuksia ennakkoluulottomaan ajatteluun ja ongelmien ratkaisukykyyn, omaperäisyyteen ja kykyyn nähdä asioille vaihtoehtoisia ratkaisutapoja.

Monialaisten ekosysteemien kokeilukehittäminen ja niiden käynnistäminen ei suinkaan ole resurssikysymys, vaan lähinnä tahtoon, oivallukseen ja näkemykseen liittyvä kysymys. Yrityksen ja organisaation kestävä kasvu ja kehittäminen ovat voimien yhdistämisen ja verkostojen kasvua, johon kuuluvat yrityksen ja organisaation verkostot, ekosysteemit ja alustat. Verkostot mahdollistavat pienenkin yrityksen kasvun ja pääsyn kansainvälisille markkinoille, osaamiset täydentävät toisiaan.

Hyvin vähälle on jäänyt keskustelu siitä, kuinka luovan alan osaamista voidaan hyödyntää laajasti eri sektoreilla sekä julkisella että yksityisellä puolella, korona-exitissä ja tulevaisuustyössä. Onpa tavoitteena liiketoiminnan kehittäminen, vaikuttavuuden ja vastuullisuuden lisääminen, asiakas-, markkina- ja tulevaisuusymmärrys, uudet palvelut ja tuotteet, organisaatiokulttuurin, hyvinvoinnin kehittäminen tai kuluttajien tiedostavuuden ja osallistamisen kasvattaminen **luovien alojen ja luovan osaamisen potentiaali täytyy nähdä aiempaa paremmin osana kestävää talouskasvua. Luovien alojen potentiaalia hyödynnetään valitettavan vähän.**

Samalla on parannettava julkisen sektorin ostajien osaamista luovien alojen ymmärtämiseen ja palvelujen ostamiseen sekä luoviin, innovatiivisiin hankintoihin. Luovan talouden tiekartan ehdotuksen mukaisesti **hankintaosaamista voidaan lisätä koulutuksella**, joka voi olla täydennyskoulutusta kohdennetusti ostajille ja luovien alojen osaajille, substanssiosaajien koulutusta kuntien ja valtion organisaatioihin ja kehitysyhtiöihin luovan osaamisen hankintaan, sekä koulutussisältöjen paketoimista korkeakoulujen eri oppijaryhmille.

Lisäksi **tulee kehittää monipuolisempia mittareita, joilla kyetään tunnistamaan esimerkiksi luovan osaamisen osuus muilla toimialoilla menestystekijänä** ja tietoa kulttuurin hyvinvointivaikutuksista. Onkin syytä panostaa luovan talouden tiekartan tavoitteiden mukaisesti luovaan talouteen sopivien arviointimenetelmien ja luovan osaamisen vaikuttavuusarviointien kehittämiseen, arvioitavien tavoitteiden määrittämiseen ja yhteisesti käytettävien termien sopimiseen.

Anu-Katriina Perttunen
verkostojohtaja, Creative Finland